

YÖNETİCİ ÖZETİ

17-23 Şubat 2014

SAYI: 25

GÜNDEM

- ❖ Mukteda El-Sadr ve Irak Siyasetindeki Yeri
- ❖ Suriyeli Mültecilerin Lübnan'a Etkisi Üzerine
- ❖ Libya'da Darbe Teşebbüsleri
- ❖ Körfez Güvenlik Andlaşması Kuveyt'i İkiye Böldü
- ❖ Su Kıtlığı Sadece Ortadoğu'nun Sorunu Değil – Kaliforniya Örneği
- ❖ Kaya Gazı ve Sınıraşan Su Havzalarına Muhtemel Etkileri
- ❖ Ortadoğu Güncesi

Editör: Dr. Seyfi Kılıç - seyfikilic@orsam.org.tr

www.orsam.org.tr

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara – TÜRKİYE

Tel: +90(312)4302609 Fax: +90(312)4303948 orsam@orsam.org.tr

❖ Mukteda El-Sadr ve Irak Siyasetindeki Yeri

Mukteda El-Sadr yaptığı bir açıklamayla siyasetten çekildiğini ve hareketinin bütün siyasi bürolarını kapattığını duyurdu. 30 Nisan 2014'te yapılacak olan seçimlere yaklaşık iki buçuk ay kala bu adımın atılması sürpriz bir karar olarak değerlendirilebilir. Ancak Sadr'ın bu kararı bir ilk değildir. Daha önce de siyasetten çekilebileceğine yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Ancak şimdi daha kesin bir durum söz konusudur. Nitekim Sadr'ın bu açıklamasından sonra parlamentodaki 40 milletvekilinin 25'i istifa etmiştir. Bu durum seçim öncesinde Nuri El-Maliki için bir avantaj yaratmıştır. Zira Mukteda El-Sadr 2010 seçimleri öncesi ve sonrasında Nuri El-Maliki'ye en karşıt olan Şii grup olarak ortaya çıkmış, 9 ay süren hükümet pazarlıklarında Sadr ikna edildikten sonra hükümet kurulabilmiştir. Hükümet kurma sürecinden sonra da Nuri El-Maliki'nin uygulamalarına karşı çıkan Sadr, Maliki'yi diktatörlükle suçlamıştır. Diğer taraftan Maliki karşıtı grup da Maliki'ye karşı çok önemli bir destek kaybetmiştir. Seçim öncesi Ammar El-Hekim ile fiili olmasa da fikirselsel işbirliğinde olan Sadr'ın çekilmesi, Maliki yerine bir başbakan belirlemek isteyen Ammar El-Hekim'i de zora sokacaktır. Bu nedenle Sadr'ın siyasetten çekilmiş olması Nuri El-Maliki'nin üçüncü dönem başbakanlık konusunda elini rahatlatacaktır.

Bilgay Duman, ORSAM Ortadoğu Uzmanı, bilgayduman@orsam.org.tr

❖ Suriyeli Mültecilerin Lübnan'a Etkisi Üzerine

Suriye iç savaşının yarattığı en önemli sorunlardan biri toplam 4 milyon civarında Suriyelinin başka ülkelere göç etmek durumunda kalmasıdır. Dış göçün büyük bölümü Suriye'nin komşu ülkelere gerçekleşmiştir. Çok yüksek sayıda mülteci göçü ev sahibi ülkelerde ekonomik, sosyal, siyasi ve güvenlikle ilgili etkiler yaratmıştır. Lübnan düşük nüfusa sahip olması, mezhepsel dengelere dayalı hassas toplumsal ve siyasal yapısı nedeniyle belki de Suriyeli göç dalgasından en fazla etkilenen ülke olmuştur. Şubat 2014 itibarıyla Lübnan'da BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne kayıt olmuş 931 bin Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Yaklaşık 50 bin kişi de kayıt için beklenmektedir. Resmi rakamın

yanı sıra çok sayıda kaydını yaptırmamış Suriyelinin Lübnan'da yaşadığı bilinmektedir. Bunlarla beraber Lübnan'da toplam Suriyeli mülteci sayısı konusunda 1,2 ile 1,8 milyon arasında değişen rakamlar verilmektedir. Bu rakamın önemi Lübnan toplam nüfusunun 4 milyona yakın olduğu düşünülürse daha iyi anlaşılacaktır. Lübnan, orantısız olarak Türkiye'ye 25 milyon civarında Suriyeli mültecinin akın etmesi gibi bir durum ile karşı karşıyadır. Lübnan hükümeti, Hizbullah'ın etkisi ile çok büyük çoğunluğu Sünni kökenli olan Suriyeli mültecilerin ülkede kalıcı olmaması için kamp inşa edilmesini kabul etmemiştir. Buna karşın Suriyeli mültecilere “açık kapı ve sınır dışı etmeme” politikası uygulamaktadır. Mültecilerin çok büyük çoğunluğu dairelerde, depolarda, dükkanlarda kiracı olarak yaşamını sürdürmektedir. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği mültecilere kira için hem doğrudan para yardımı yapmakta hem de sağlık, eğitim gibi hizmetleri almalarını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra büyük çoğunluğu Körfez ülkeleri olmak üzere Batı'dan gelen yardımlar sayesinde mültecilere yardım eden Lübnanlı sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır.

Oytun Orhan, ORSAM Ortadoğu Uzmanı, oytunorhan@orsam.org.tr

❖ Libya'da Darbe Teşebbüsleri

17 Şubat 2014'de Libyalılar başarısız darbe çabaları, protesto gösterileri, çatışmalar ve siyasi istikrarsızlık tartışmaları gölgesinde Muammer Kaddafi'nin devrilmesinin üçüncü yıldönümünü kutladılar. 14 Şubat 2014 sabahında tümgeneral Haftar'ın küçük bir televizyon kanalından yaptığı marşla başlayan darbe konuşması dikkatleri Libya'ya çevirdi. Birkaç gün önce de Libyalı yetkililer bir başka darbe girişimini engellediklerini açıklamışlardı. Bu gelişmeler siyasi krizin tırmandığı ülkede bazı grupların iktidarı darbe yoluyla ele geçirme çabası içerisinde olduklarını gösterdi. Ancak darbe yoluyla Libya'da iktidarı ele geçirmek mümkün görünmüyor. Ordunun parçalanmış yapısı herhangi bir grubun ülkede tek iktidar olmasına ya da darbe yapmasına olanak tanımamaktadır. Ayrıca büyük oranda aşiretlere bağlı milis kuvvetleri, ordunun kontrol edemediği alternatif başka bir güç olarak bu ihtimali iyice zayıflatmaktadır. Libya Kaddafi'nin iktidarı ele geçirdiği dönemden pek çok açıdan farklılık arz etmekte ve askerinin darbe ile iktidarı ele geçirme

senaryosunun tekrarlanmasını engellemektedir. Öte yandan darbe çabaları ülkede sorunların zorlayıcı güç kullanarak çözüme çabasını ve farklı siyasi grupların birbirlerini siyasi arenanın dışına itmeye çalıştıklarını daha net ortaya koymuştur. Libya’da herhangi bir grubun darbe yapmaya muktedir olmaması gerçeğine rağmen bu çabalar, ülkede önümüzdeki dönemde siyasi mücadelenin düşük veya orta ölçekli çatışmaya dönüşebilme tehlikesine işaret etmektedir.

Nebahat Tanrıverdi O Yaşar, ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı, nebahat.tanriverdi@orsam.org.tr

❖ Körfez Güvenlik Andlaşması Kuveyt’i İkiye Böldü

Geçtiğimiz günlerde Kuveyt, Körfez İşbirliği Konseyi’nin Körfez Güvenlik Andlaşmasını oylamayı erteledi. Meclis başkanı andlaşmanın anayasal özgürlükleri zedeleyeceği kaygılarını ileri sürerken, Kuveytli milletvekillerinin mevcut yasama döneminde Körfez güvenlik paktının onaylamasının olası olmadığını dile getirmiştir. Kuveyt Ulusal Meclis sözcüsü Marzuk Ali Al Ghanim basın toplantısında milletvekillerinin güvenlik paktı ile ilgili hemfikir olmadığını destekleyenler kadar karşı çıkanların da olduğunu dile getirdi. Böyle bir ortamda, mevcut parlamento döneminin bitimine kadar konuyla ilgili herhangi bir kararın alınmayacağını belirtmiştir. Körfez Güvenlik Paktı ile bir üye devlete karşı siyasi veya güvenlik ile ilgili kötü faaliyetler yürütmekle suçlanan herkesin iadesinin isteneceği ve herhangi bir üye ülkeye karşı yapılan saldırıda veya huzursuzluk karşısında diğer üye Körfez ülkelerinden askeri destek ve güvenlik için yardım istemeye ve aramaya onay verilmektedir. Ülkede bu andlaşmaya karşı çıkanlar bulunmaktadır. Muhalifler tartışmalı güvenlik andlaşmasına karşı olduklarını, Kuveyt’in anayasa ile güvence altına aldığı özgürlükleri ihlal ettiğini savundular. Andlaşmayı savunanlar ise bu andlaşmanın bölgesel güvenliği arttıracığını ve Körfez ülke ilişkilerini daha da geliştireceğini savunmuşlardır. Meclis Haziran sonunda araya girecek ve yeni dönem de Ekim ayında başlayacaktır, böylece yakın bir tarihte Kuveyt parlamentosundan konuyla ilgili net bir karar çıkmayacağı gibi daha sonraları da konuyla ilgili ülkede taraflar arasında bir uzlaşma olmayacağı görünmektedir.

Firuze Yağmur Gökler, ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı firuzegokler@orsam.org.tr

❖ Su Kıtlığı Sadece Ortadoğu'nun Sorunu Değil – Kaliforniya Örneği

Bugüne kadar, su kıtlığı ile ilgili senaryolarda, başat bölge Ortadoğu olmuştur. İklim değişimi ve insani faaliyetlerin yarattığı baskı sadece Ortadoğu'da değil dünyanın başka bölgelerinde de su kaynaklarının varlığını olumsuz etkilemiştir. Son haftalarda ABD'nin Kaliforniya eyaletinde yaşanan su kıtlığı ve kuraklık gündemde yerini almış ve su sıkıntısının sadece Ortadoğu'da yaşanmadığını göstermiştir. 2011-2012 yılında ABD genelinde yaşanan kuraklık, 1930'lardan itibaren yaşanan en büyük kuraklık olmuş ve 2013 yılında da bu kuraklığın devamı gözlenmektedir. Ülkeyi ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda etkileyen bu kuraklık süreci bu yıl yerel olarak Kaliforniya'da kendini göstermeye başlamıştır. ABD'nin en kalabalık eyaleti olan Kaliforniya'da geçmiş yıllarda da dönem dönem su kıtlığı yaşanmıştır. Kar yağışının azlığı, barajlarda su seviyesinin düşmesi ve yeraltı suyunun da yoğun kullanımı, son 54 yıldır ilk kez ülkenin en büyük kanalına su bırakılmamasına neden olmuştur. Bu durum hem içme suyu açısından hem de tarım faaliyetlerinde büyük soruna neden olacaktır. Eyalet için en önemli su kaynağı olan Sacramento-San Joaquin havzasında depolanan su miktarının 20 milyar metreküp düştüğü ifade ediliyor. Bu rakam ülkenin en büyük rezervuarının 2/3'üne tekabül etmektedir ya da Türkiye'nin en büyük nehirlerinden biri olan Fırat nehrinin bir yıllık toplam akımının yaklaşık 2/3'üdür. Kuraklığın aynı şekilde devam etmesi durumunda su kalitesinin bozulmasından, toprak kayıplarından, derelerin yok olmasından, pompalama maliyetinin artmasından ve çevreye olumsuz etkilerinden endişe edilmektedir. Eyalette yeraltı suyu kullanımına ilişkin bir düzenleme olmadığı belirtilmektedir. En kısa sürede yeraltı suyunun sürdürülebilir kullanımı için yasal bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Dr. Tuğba Evrim Maden, ORSAM Su Araştırmaları Programı Uzmanı, temaden@orsam.org.tr

❖ Kaya Gazı ve Sınıraşan Su Havzalarına Muhtemel Etkileri

Enerji ihtiyacının günden güne arttığı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle de gerek kaynak çeşitliliğini sağlamak gerek üretilen miktarları artırmak enerji sektöründe temel amaçları

oluşturmaktadır. Özellikle uzun yıllardır dünyanın en büyük enerji tüketicisi olan ABD’de başlayan ve kaya gazı olarak adlandırılan bir yöntem dikkat çekmeye başlamıştır. 2000’li yılların başlarından itibaren gündeme gelmeye başlayan bu yöntem ile elde edilen gazın ABD’nin enerji ihtiyacının önemli bir bölümünü karşılar hale gelmesi ile bu yöntemin çevresel etkileri de tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmaların temel noktası gazın hidrolik kırılma yolu ile elde edilmesi nedeniyle kullanılan su miktarına ve etkilerine ilişkindir. Hidrolik kırılma yönteminde kullanılan su doğal olarak nehirler ve göller gibi temel su kaynaklarından temin edilmektedir. Bazı durumlarda da yeraltı suları bu amaç için kullanılabilir. Petrol elde etmek için basınç kaynağı olarak suyun kullanılması bilinen bir yöntem olmakla birlikte kaya gazı yönteminin yaygın hale gelmesi ile birlikte sınıraşan su havzalarında kullanılacak bu yöntemin kıyıdaşlar arasında yeni bir tartışma alanı açacağı beklenmektedir. Her ne kadar kullanılan miktar az olsa da bu yöntemin su sıkıntısının yaşandığı havzalarda yeni uyumsuzluk alanlarına yol açacağı açıktır. Özellikle kullanılan suyun yer altı sularına etkisinin tam olarak belirlenmediği durumlarda uyumsuzlukların ortaya çıkması muhtemeldir.

Dr. Seyfi Kılıç, ORSAM Su Araştırmaları Programı Uzmanı, seyfikilic@orsam.org.tr

❖ Ortadoğu Güncesi

12 Şubat 2014: Cezayir’in güneyindeki Ouargla şehrine doğru gitmekte olan C-130 Hercules tipi nakliye uçağının düşmesi sonucu 103 kişi hayatını kaybetti. İstihbarat yetkililerine göre kaza, olumsuz hava koşullarından kaynaklanmış olabilir.

12 Şubat 2014: Suriye'nin Halep kentinde, Esad yanlısı ordu güçleri ile çatışan Özgür Suriye Ordusuna (ÖSO) mensup askerler cephanelik ele geçirdi.

12 Şubat 2014: Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nde Suriye'nin tamamına kesintisiz yardım ulaştırılabilmesi için Ürdün, Lüksemburg ve Avustralya tarafından hazırlanan karar tasarısı üzerinde görüşmeler başladı. BM Güvenlik Konseyi'ndeki 15 ülkenin daimi temsilcileri düzeyinde başlanan ve kapalı gerçekleşen görüşmeye daha sonra uzmanlar seviyesinde devam edildiği öğrenildi.

12 Şubat 2014: Hayber Paktunya eyaletinin başkenti Peşaver'de bir sinema salonunda art arda 3 bombanın patlaması sonucu 13 kişi öldü, 19 kişi de yaralandı.

13 Şubat 2014: Türkiye'nin yanı sıra Afganistan ve Pakistan'ın katıldığı Üçlü Zirve, Çankaya Köşkü'nde toplandı. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ev sahipliğinde toplanan zirveye Afganistan Cumhurbaşkanı Karzai ve Pakistan Başbakanı Navaz Şerif katıldı.

13 Şubat 2014: Rusya, Suriye'ye insani yardım girişi kolaylaştıracak Birleşmiş Milletler önergesini veto edeceğini bir kez daha duyurdu.

13 Şubat 2014: Cenevre'deki Suriye barış konferansında varılan mutabakat uyarınca kuşatma altındaki Humus'tan geçtiğimiz cuma gününden bu yana yaklaşık bin 200 kişi tahliye edildi. Ancak bir buçuk yıldır süren abluka ve sefaletten kurtulduklarını düşünen sivillerden bazıları Esad güçleri tarafından gözaltına alındı. Tahliyelere nezaret eden Birleşmiş Milletler yetkilileri, şimdiye kadar 350'ye yakın erkeğin 'sorgu için' gözaltına alındığını açıkladı.

13 Şubat 2014: Mısır Savunma Bakanı Abdulfettah el Sisi, Muhammed Mursi'nin devrilmesinden sonra ilk yurt dışı ziyaretini Rusya'ya gerçekleştirdi. Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Savunma Bakanı Sergey Şoygu ile Mısır Savunma Bakanı Abdulfettah es-Sisi ve Dışişleri Bakanı Nebil Fehmi, Dışişleri Bakanlığı Konuk Evi'nde 2+2 görüşmelerine başladı.

13 Şubat 2014: İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun, Mavi Marmara katliamı ile ilgili son şekli verilen anlaşma metnini imzalamaya çekindiği öne sürüldü. Ordu Radyosu'nun haberine göre; İsrail başbakanı, katledilen 9 kişinin ailelerine 20 milyon dolar ödenecek olmasına sağ kesimin göstereceği tepkiden korkuyor.

14 Şubat 2014: Pakistan'ın güneyindeki Karaçi kentinde bomba yüklü bir kamyonetin patlatılması sonucu bir otobüsteki 11 üst düzey emniyet yetkilisi hayatını kaybetti, 47 kişi de yaralandı.

14 Şubat 2014: Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Moskova'da görüştüğü Mısır Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı Abdulfettah el Sisi'nin cumhurbaşkanlığı adaylığını desteklediğini açıkladı.

---

15 Şubat 2014: Suriye'deki ateşkesi sona erdirmek için Cenevre'de yürütülen görüşmeler sonuçsuz devam ederken, Birleşmiş Milletler, Lübnan sınırı yakınında muhaliflerin kontrolündeki Yebrud ilçesinde katliam yapılabileceği uyarısında bulundu.

15 Şubat 2014: Rus Vedomosti gazetesi, Mısır Savunma Bakanı Abdülfettah el-Sisi'nin önceki günkü Moskova ziyaretinde Rusya'dan 3 milyar dolarlık silah alımı ile ilgili ön anlaşma sağlandığını yazdı.

15 Şubat 2014: Suriye'nin başkenti Şam'da bulunan sivil yerleşim yerleri Esad yanlısı hava kuvvetleri tarafından bombalandı. Olayda 150 kadar sivil yaralanırken, 10 sivil de hayatını kaybetti.

15 Şubat 2014: Suriye krizine çözüm bulmak amacıyla Esed yönetimi ve muhalifler arasında gerçekleştirilen Cenevre 2 Konferansı'nın ikinci tur görüşmeleri başarısızlıkla sonuçlandı. AB ve Arap Birliği Suriye Özel Temsilicisi El Ahdar el İbrahimi, aracılık ettiği görüşmelerin başarısızlıkla sonuçlanması sebebiyle Suriye halkından özür diledi.

16 Şubat 2014: BM Suriye Özel Temsilicisi Lahdar el-İbrahimi, Şam rejimi ve Suriyeli muhaliflerin ülkede devam eden iç savaşı bitirmek için ikinci kez bir araya geldikleri Cenevre'den yine sonuç çıkmadığını ilan etti.

16 Şubat 2014: Libya'da önceki gün eski kara kuvvetleri komutanı Tümgeneral Halife Haftar'ın orduya darbe çağrısı yapması, Mısır'da temmuz ayında sivil iktidarı deviren darbenin lideri Bakanı General Abdulfettah el-Sisi'nin de tepkisini çekti.

16 Şubat 2014: Kerkük'ün 15 kilometre dışındaki sanayi bölgesinde kimliği belirsiz kişiler tarafından polis kontrol noktasına yapılan silahlı saldırıda 5 polis hayatını kaybetti.

16 Şubat 2014: Irak'ın önde gelen Şii liderlerinden Mukteda El Sadır, bugün yayınladığı bir bildiri ile Sadır Hareketi olarak artık siyaseti bıraktıklarını ve Irak Hükümeti içerisinde bulunan temsilcilerinin artık kendilerini temsil etmediğini bildirdi.

16 Şubat 2014: Geçtiğimiz Temmuz ayında darbe sonucu devrilen Mısır'ın seçilmiş ilk Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin avukatları, müvekkillerinin ses geçirmez "cam kafes" içinde tutulmasını protesto ederek mahkeme salonunu terk etti. Avukatlar, devrik liderin sesini duyamadıklarını belirtti.

---

17 Şubat 2014: Mısır'da darbenin ardından hakkında üç dava açılan devrik lider Muhammed Mursi yabancı gruplarla terör eylemleri düzenleme için komplo kurma ve ülkenin askerî sırlarını yabancı bir devlete sızdırma iddialarıyla yargılanıyor. İlk duruşması dün yapılan dava, 23 Şubat'a ertelendi.

17 Şubat 2014: ABD Dışişleri Bakanı John Kerry, Suriye konusunda bir çözüme ulaşılamaması ve Beşar Esad'ın hala Devlet Başkanlığı koltuğunda oturması konusunda Rusya'yı suçladı.

17 Şubat 2014: Rusya Genelkurmay Başkanlığı'ndan bir kaynak Interfax'a verdiği bilgide, Suriye'de hükümet karşıtı 110-120 bin civarında askeri gücün savaştığını söyledi.

17 Şubat 2014: Amerika, Irak'a 27 sandık silah, 5 milyon mermi ve 1300 tank mermisinden oluşan askeri mühimmatı teslim etti.

18 Şubat 2014: Pakistan'da uzun süren çabaların ardından bu ay başında hükümet ile Taliban arasında başlayan barış müzakereleri çöktü.

18 Şubat 2014: ABD ile Rusya, Suriye'deki iç savaşa barışçıl çözüm bulunması konusunda son fırsat olarak görülen Cenevre-2 görüşmelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasından dolayı birbirlerini suçladı.

18 Şubat 2014: 4 yaşındaki Suriyeli Mervan, Suriye-Lübnan sınırındaki çöl kısmını tek başına geçerken BM görevlileri tarafından bulundu.

18 Şubat 2014: Vatana ihanet suçundan yargılanan Pakistan'ın eski Genelkurmay ve Devlet Başkanı Pervez Müşerref, bugün başkent İslamabad'da hakim karşısına çıktı. Müşerref'in askeri mahkemede yargılanıp yargılanmaması hakkındaki karar Cuma günü yapılacak duruşmada verilecek.

18 Şubat 2014: Irak'ın başkenti Bağdat ve ülkenin güneyindeki Hille'de bomba yüklü araçlarla düzenlenen saldırılarda 49 kişi hayatını kaybetti.

Hazırlayan: Firuze Yağmur Gökler, ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı firuzegokler@orsam.org.tr